Kohtulahendite kogumik

ÜLDKOHTU OTSUS (apellatsioonikoda)

10. juuli 2014*

Apellatsioonkaebus — Avalik teenistus — Ametnikud — Lepinguväline vastutus — Surnud ametniku lähedaste isiklik kahju — Ametnikule enne tema surma tekkinud kahju — Üldkohtu ja Avaliku Teenistuse Kohtu vastav pädevus — Kahju hüvitamise nõude ja selle nõude rahuldamata jätmise otsuse peale esitatud kaebuse vastavuse põhimõte

Kohtuasjas T-401/11 P,

mille ese on apellatsioonkaebus Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu (esimene koda) 12. mai 2011. aasta otsuse peale kohtuasjas F-50/09: Missir Mamachi di Lusignano *vs.* komisjon selle kohtuotsuse tühistamise nõudes,

Livio Missir Mamachi di Lusignano, elukoht Kerkhove Avelgem (Belgia), kes tegutseb enda nimel ja on ühtlasi oma poja, Euroopa Komisjoni endise ametniku Alessandro Missir Mamachi di Lusignano pärijate seaduslik esindaja, esindajad: advokaadid F. Di Gianni, R. Antonini, G. Coppo ja A. Scalini, ning hiljem advokaadid F. Di Gianni, G. Coppo ja A. Scalini,

apellatsioonkaebuse esitaja,

teine menetlusosaline

Euroopa Komisjon, esindajad: D. Martin, B. Eggers ja L. Pignataro-Nolin,

kostja esimeses kohtuastmes,

ÜLDKOHUS (apellatsioonikoda),

koosseisus: president M. Jaeger, kohtunikud N. J. Forwood (ettekandja) ja S. Papasavvas,

kohtusekretär: kohtusekretäri abi B. Pastor,

arvestades kirjalikus menetluses ja 12. detsembri 2013. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

1 Apellant Livio Missir Mamachi di Lusignano palub Euroopa Liidu Kohtu põhikirja I lisa artikli 9 alusel esitatud apellatsioonkaebuses tühistada Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu (esimene koda) 12. mai 2011. aasta otsuse kohtuasjas F-50/09: Missir Mamachi di Lusignano *vs.* komisjon (edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus"), millega Avaliku Teenistuse Kohus jättis rahuldamata tema hagi, milles ta

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

palus esiteks tühistada 3. veebruari 2009. aasta otsuse, millega Euroopa Ühenduste Komisjon jättis rahuldamata tema taotluse hüvitada varaline ja mittevaraline kahju, mis tekitati tema poja ja minia tapmisega 18. septembril 2006 Rabatis (Maroko), ning teiseks mõista komisjonilt tema poja õigusjärglaste ja tema kasuks välja erinevad summad toimepandud tapmistega põhjustatud varalise ja mittevaralise kahju hüvitamiseks.

Vaidluse aluseks olevad asjaolud

2 Vaidluse aluseks olevaid asjaolusid on vaidlustatud kohtuotsuse punktides 16–34 kirjeldatud järgmiselt:

„16 Alessandro Missir Mamachi di Lusignano, kes asus 1. novembril 1993 ametnikuna komisjoni teenistusse, abiellus 1995. aastal Ariane Lagasse de Lochtiga. Neil oli neli last, kes sündisid aastatel 1996–2002.

[…]

18 Alessandro Missir Mamachi di Lusignano lähetati 28. augustist 2006 poliitilise ja diplomaatilise nõunikuna komisjoni delegatsiooni juurde Rabatis. Enne oma üleviimist andis ta teada, et tema abikaasa ja lapsed tulevad temaga lähetusse kaasa. […]

19 28. augustist kuni 31. augustini 2006 elas perekond Missir Mamachi di Lusignano hotellis ning alates 1. septembrist ajutiselt ühes komisjoni delegatsiooni üüritud möbleeritud majas […]

20 17. septembri öösel vastu 18. septembrit 2006 umbes kella 00.30 paiku tungis murdvaras maja ühel küljel asuva keldrikorruse akna kaudu majja. Alessandro Missir Mamachi di Lusignano ärkas murdvarga viibimise peale esimesel korrusel asuvas abikaasade magamistoas kohe üles ja ehmatas sissetungijat, kes oli parasjagu tuba läbi otsimas. Seejärel lõi kurjategija ametnikku korduvalt noaga ja jättis ta põrandale lamama. A. Missir Mamachi di Lusignano abikaasa, kes oli samuti ärganud, sai mitu noahoopi selga ja arvatavasti suri saadud vigastustesse silmapilkselt. Olles laste isa käed ja suu kinni sidunud, käis sissetungija duši all ning pressis raskelt vigastatud ametnikult välja tema krediitkaardi personaalse tunnuskoodi. Lõpuks suri ametnik oma vigastustesse. Tapmise toime pannud isik jättis lapsed ellu. Ta lahkus sündmuskohalt umbes kella nelja paiku hommikul perekond Missir Mamachi di Lusignanole kuulunud autoga, võttes endaga kaasa mitmesuguseid esemeid, sealhulgas televiisori.

21 Maroko politsei pidas 19. septembril 2006 kinni Karim Zimachi nimelise isiku. Ta tunnistas esialgsel ülekuulamisel üles, et tema oli 17. ja 18. septembri öösel aset leidnud abikaasade Missir Mamachi di Lusignanode topeltmõrva toimepanija. Karim Zimach tunnistati nendes tegudes süüdi ja talle mõisteti Rabati apellatsioonikohtu kriminaalkolleegiumi esimese koja 20. veebruari 2007. aasta otsusega karistuseks surmanuhtlus, mis jäeti apellatsioonimenetluses sama kohtu kriminaalkolleegiumi apellatsioonikoja 18. juuni 2007. aasta otsusega muutmata. Olgu märgitud, et alates 1993. aastast, mil viimane surmamõistetud isiku hukkamine täide viidi, ei ole selle riigi ametivõimud enam surmanuhtlust täide viinud.

22 Komisjon oli Maroko kriminaalkohtus tsiviilhagejaks. Rabati apellatsioonikohtu kriminaalkolleegiumi esimene koda tunnistas oma otsusega komisjoni tsiviilhagi vastuvõetavaks ja mõistis Karim Zimachilt Euroopa Liidu kasuks välja sümboolselt ühe dirhemi.

23 Missir Mamachi di Lusignanode neli last anti pärast nende vanemate traagilist hukkumist Kraainemi (Belgia) rahukohtuniku 24. novembri 2006. aasta määrusega laste vanavanemate, kellest üks on hageja, eestkoste alla.

24 Komisjon maksis 1. oktoobrist kuni 31. detsembrini 2006 [Euroopa ühenduste ametnike] personalieeskirjade artikli 70 esimeses lõigus ette nähtud [*sic*] summad.

25 Samuti maksis komisjon lastele ja surnud ametniku pärijatele surmatoetusena 414 308,90 euro suuruse summa vastavalt personalieeskirjade artiklile 73 ning abikaasa surma tõttu 76 628,40 euro suuruse summa personalieeskirjade X lisa artikli 25 alusel.

26 Lisaks tunnistas komisjon, et neljal lapsel on alates 1. jaanuarist 2007 õigus saada personalieeskirjade artiklis 80 sätestatud orvupensioni ja personalieeskirjade VII lisas ette nähtud õppetoetust.

27 Peale selle edutas komisjon surnud ametniku tagasiulatuvalt 1. septembrist 2005 *post mortem* palgaastme A*11 esimesse järku. See edutamine võeti orvupensioni ja surmatoetuse arvutamisel arvesse.

28

Veel määras komisjon personalieeskirjade artikli 76 alusel tehtud 14. mai 2007. aasta otsusega igale lapsele kuni 19-aastaseks saamiseni sotsiaalsetel põhjustel igakuise erakorralise toetuse, mis vastab ülalpeetava lapse toetussummale.

[…]

30 25. veebruaril 2008 komisjoni presidendile adresseeritud kirjas avaldas hageja kõigepealt tänu 18. veebruaril 2007 [topeltmõrva ohvrite mälestuseks] toimunud tseremoonia eest ning teatas seejärel esiteks, et ta ei ole nõus tema neljale lapselapsele makstud summadega ja et ta ei ole rahul, et komisjon ei andnud nõusolekut täiskohaga lapsehoidja või koduabilise palkamiseks, mis on tema arvates laste ja vanavanemate vastavat vanust arvestades hädavajalik. Teiseks küsis ta komisjonilt, kas Marokoga on läbirääkimisi juba alustatud, et viimane maksaks välja piisava hüvitise, mis on suurem kui vaid üks dirhem, mille Maroko kohus Euroopa Liidule sümboolselt välja mõistis. Kolmandaks juhtis hageja komisjoni presidendi tähelepanu välissuhete voliniku B. Ferrero-Waldneri 6. augustil 2007 antud vastusele Euroopa Parlamendi liikme P-M. Coûteaux' kirjalikule küsimusele (25. juuni 2007. aasta kirjalik küsimus P-3367/07, ELT C 45, 16.2.2008, lk 179) seoses „välissuhete peadirektoraadi teenistuja tapmisega Marokos" (edaspidi „6. augusti 2007. aasta kirjalik vastus"). Hageja leiab, et topeltmõrvale eelnevalt ei olnud võetud tarvitusele piisavaid turvameetmeid, mis komisjon tavapäraselt ette näeb ja mida välissuhete voliniku vastuses mainitakse. Seepärast võib komisjoni süüdistada raskes hooletuses, millega on põhjendatud alaealistele lastele hüvitise maksmine vähemalt summas, mis vastab tapetud ametniku kogupalgale, mis ta oleks saanud kuni eeldatava pensionile jäämise päevani 2032. aastal, ehk 26 aasta palk.

31 Personali eest vastutav komisjoni asepresident S. Kallas esitas hagejale 11. juunil 2008 kirjaliku vastuse. S. Kallas rõhutas oma kirjas, et Maroko ametivõimude tegevuses ei ole kuskil tuvastatud hooletut või süülist käitumist ning et Marokoga diplomaatiliste läbirääkimiste alustamiseks vajalikud tingimused hüvitise saamiseks ei ole täidetud. Ta märkis, et komisjoni võetud meetmed töötajate kaitseks vastasid turvanõuetele Rabati delegatsioonis ning et sellel alusel 25. veebruari 2008. aasta kirjas hageja esitatud kahju hüvitamise nõuet ei saa rahuldada. Ta täpsustas, et juba tehtud väljamaksed (490 937,30 eurot surmatoetuseks ja õnnetusjuhtumikindlustuseks, 4 376,82 eurot kuus orvupensioniks ja õppetoetuseks, 2 287,19 eurot kuus ülalpeetava lapse toetuseks, mille hulka on arvatud maksusoodustus, ning 1 332,76 eurot erakorraliseks toetuseks s.o iga lapse eest makstav täiendav ülalpeetava lapse toetus) on õigesti arvutatud.

32 Siiski teatas volinik samas 11. juuni 2008. aasta kirjas hagejale, et võttes arvesse selle juhtumi eriti traagilisi asjaolusid, otsustas komisjon võtta veel ühe meetme ja suurendada erandkorras personalieeskirjade artikli 76 alusel makstud summasid. 4. juuli 2008. aasta otsusega nähti sellest tulenevalt igale lapselapsele alates 1. augustist 2008 kuni 19-aastaseks saamiseni igakuiselt ette ülalpeetava lapse toetuse kahekordses määras maksmine. Seda otsust arvestades maksis komisjon surnud ametniku lastele igas kuus üle 9800 euro suuruse summa (9862 eurot 2009. aasta veebruaris).

33 10. septembril 2008 esitas hageja 11. juuni 2008. aasta kirja peale personalieeskirjade artikli 90 lõike 2 alusel kaebuse. Ta väitis selles kaebuses, et komisjon vastutab süülise käitumise eest põhjusel, et ta jättis oma töötajate kaitsmise kohustuse täitmata. Ühtlasi väitis ta, et komisjon vastutab õiguspärase tegevusega tekitatud kahju eest ka sõltumata oma süüst. Lõpetuseks viitas ta teise võimalusena personalieeskirjade artiklile 24, mille järgi on ühendused kohustatud oma teenistujale kolmanda isiku poolt tekitatud kahju solidaarselt hüvitama.

34 Ametisse nimetav asutus jättis kaebuse 3. veebruari 2009. aasta otsusega rahuldamata.”

Menetlus Avaliku Teenistuse Kohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

3 Neil asjaoludel esitas apellant nii enda nimel kui ka Alessandro Missir Mamachi di Lusignano pärijate seadusliku esindajana 12. mail 2009 Avaliku Teenistuse Kohtule hagi, milles ta palus Avaliku Teenistuse Kohtul:

— tühistada ametisse nimetava asutuse 3. veebruari 2009. aasta otsus;

— kohustada komisjoni maksma Alessandro Missir Mamachi di Lusignano õigusjärglastele:

  — varalise kahju hüvitamiseks 2 552 837,96 eurot, hiljem ümber hinnatuna 3 975 329 eurot, mis vastab tapetud ametniku 26 aasta töötasule, võttes arvesse kõnealuse isiku karjääriväljavaateid;

  — kannatanule enne surma tekkinud mittevaralise kahju hüvitamiseks 250 000 eurot;

  — 1 276 512 eurot, et hüvitada mittevaraline kahju, mis neile tekkis traagilise tapmise tunnistajaks olemise tõttu;

— kohustada komisjoni maksma 212 752 eurot, et hüvitada apellandile kui kannatanu isale tekitatud mittevaraline kahju;

— kohustada komisjoni maksma „vahepeal kogunenud intressi ja viivise”;

— mõista kohtukulud välja komisjonilt.

4 Komisjon palus esimese kohtuastmes jätta hagi rahuldamata.

5 Avaliku Teenistuse Kohus jättis vaidlustatud kohtuotsusega hagi põhjendamatuse tõttu rahuldamata ja mõistis samas kõik kohtukulud välja komisjonilt.

6 Avaliku Teenistuse Kohus leidis kõigepealt vaidlustatud kohtuotsuse punktides 71 ja 72, viidates Üldkohtu 18. detsembri 1997. aasta otsusele kohtuasjas T-90/95: Gill *vs.* komisjon (EKL AT 1997, lk I-A-471 ja II-1231, punkt 45), et apellandi esitatud tühistamisnõudeid ei saa hinnata kahju hüvitamise nõuetest eraldi, mistõttu tuleb hagi mõista nii, et selle ainus ese on nõue hüvitada kahju, mis tekkis apellandile, surnud ametnikule ja tema lastele komisjoni tegevuse tõttu. Seda hinnangut ei ole käesolevas apellatsioonimenetluses kahtluse alla seatud.

7 Kuna komisjon viitas seoses apellandi esitatud mittevaralise kahju hüvitamise nõuetega kahele asja läbivaatamist takistavale asjaolule, millest esimene puudutas asjaolu, et 25. veebruari 2008. aasta hüvitisnõue ei sisaldanud mittevaralise kahju hüvitamise nõuet, ja teine asjaolu, et ka 10. septembri 2008. aasta kaebus ei sisaldanud nõuet hüvitada mittevaraline kahju, mis on tekkinud apellandile isiklikult, vastas Avaliku Teenistuse Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 82–91 komisjonile järgmiselt:

„82 Sellega seoses tuleb meenutada, et juhul kui [Euroopa ühenduste ametnike] personalieeskirjade artiklites 90 ja 91 ette nähtud õiguskaitsevahendite süsteemis esitatud hagiga taotletakse puhtalt kahju hüvitamist selles mõttes, et hagi ei sisalda ühtegi nõuet asjaomase akti tühistamiseks, vaid selles on üksnes nõutud kahju hüvitamist, mis on väidetavalt tekkinud korduvate rikkumiste ja tegemata jätmistega, mida õiguslike tagajärgede puudumise tõttu ei saa pidada isikut kahjustavateks meetmeteks, peab huvitatud isik haldusmenetluse algatamiseks tingimata esitama ametisse nimetavale asutusele kahju hüvitamise nõude, mille järel võib nõude rahuldamata jätmise otsuse peale esitada kaebuse, kuna vastasel korral ei ole hilisem hagi vastuvõetav (vt eelkõige Esimese Astme Kohtu 13. juuli 1995. aasta otsus kohtuasjas T-44/93: Saby *vs.* komisjon, EKL AT 1995, lk I-A-175 ja II-541, punkt 31).

83 Muu hulgas tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et liidu kohtule esitatud nõuetel peab olema sama ese mis kaebuses esitatud nõuetel ning hagis esitatud vastuväited peavad tuginema samale õiguslikule alusele mis kaebuses, kusjuures neid vastuväiteid võib kohtumenetluses edasi arendada, esitades väiteid ja argumente, mis küll kaebuses ei sisaldu, ent on sellega tihedalt seotud (vt näiteks Euroopa Kohtu 23. aprilli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-62/01 P: Campogrande *vs.* komisjon, EKL 2002, lk I-3793, punkt 34).

84 Avaliku Teenistuse Kohus leidis hiljuti, et mõistet „õiguslik alus” tuleb tõlgendada laias tähenduses (Avaliku Teenistuse Kohtu 1. juuli 2010. aasta otsus kohtuasjas F-45/07: Mandt *vs.* parlament, punkt 119). Kuigi Avaliku Teenistuse Kohus võttis sellise seisukoha kohtupraktikas seoses tühistamishagiga, ei ole välistatud selle kohaldamine kahju hüvitamise valdkonnas, tingimusel et järgitakse nimetatud laadi menetlusega seotud erinõudeid. Puhtalt kahju hüvitamise valdkonnas ei määratleta mõistet „õiguslik alus” viitena „vastuväidetele” eelmises punktis viidatud kohtupraktika tähenduses, vaid „hüvitisnõuetele”, millele asjassepuutuv ametnik oma kahju hüvitamise taotluses tugines. Hüvitisnõuded määravad kindlaks selle kahju, mille hüvitamist ametnik nõuab, ning järelikult selle taotluse eseme, mille administratsioon peab lahendama.

85 Kolmes eelnevas punktis esitatud kaalutlustest tuleneb, et kahju hüvitamise nõuded, mille aluseks on erinevad hüvitisnõuded, on Avaliku Teenistuse Kohtus vastuvõetavad vaid siis, kui varem on administratsioonile esitatud taotlus, millel on sama ese ja mille aluseks on samad hüvitisnõuded, ning hiljem kaebus administratsiooni otsuse peale, millega nimetatud taotlus otseselt või kaudselt lahendatakse.

86 Eelöeldu ei tähenda seda, et asjaomane ametnik ei või administratsioonile esitatud taotluses sisalduvate nõuete summat kohandada, eelkõige juhul kui kahju ulatus hiljem suureneb või kui kahju ei ole teada või seda saab hinnata alles pärast taotluse esitamist (vt sellega seoses kahju suuruse hindamise võimalikkuse kohta hagi esitamise staadiumis Euroopa Kohtu 23. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-150/03 P: Hectors *vs.* parlament, EKL 2004, lk 62), kuid seda tingimusel, et hüvitisnõuded, mille alusel ametnik hüvitamist nõuab, oleksid kõnealuses taotluses ära toodud.

87 Kuigi hageja taotleb käesolevas asjas nendest samadest tegudest tulenevate kahjulike tagajärgede hüvitamist, mis olid märgitud 25. veebruari 2008. aasta taotluses, siis kahju hüvitamise nõuete aluseks on hoopis mitmesuguse mittevaralise kahju hüvitamine, mis hagejale, tema pojale ja tema lapselastele väidetavalt tekitati.

88 On üheselt selge, et oma 25. veebruari 2008. aasta kirjas esitatud kahju hüvitamise nõudes taotles hageja vaid varalise kahju hüvitamist ega tuginenud kuskil mittevaralise kahju hüvitamise nõuetele, millele Avaliku Teenistuse Kohtus viidatakse.

89 Tõepoolest, hiljem oma kaebuses taotles hageja mitte ainult varalise kahju hüvitamist, vaid ka mittevaralise kahju hüvitamist, millest tulenevalt sai administratsioon võtta enne kohtumenetluse algust seisukoha hüvitisnõuete suhtes otsuses, millega kaebus rahuldamata jäeti. Seda osa kaebuse rahuldamata jätmise otsuses tuleb siiski vaadelda kui esimest otsust, mille administratsioon nimetatud hüvitisnõuete kohta tegi. Hageja ei ole viimati mainitud otsuse peale nõuetekohaselt kaebust esitanud ega ole seega järginud kaheetapilist haldusmenetlust, mille kohaselt on kahju hüvitamise nõuded vastuvõetavad juhul, kui nende aluseks on eespool nimetatud hüvitisnõuded.

90 Mis puudutab hageja argumente, mis ta teisel kohtuistungil Euroopa Kohtu 26. jaanuari 1989. aasta otsusele kohtuasjas 224/87: Koutchoumoff *vs.* komisjon tuginedes esitas, siis ei saa nendega nõustuda. Ehkki Euroopa Kohus möönis selles kohtuotsuses, et esimest korda kohtus esitatud ametniku kahju hüvitamise nõuded olid vastuvõetavad põhjusel, et asjaomase isiku huve kahjustava otsuse õiguspärasuse vaidlustamine kaebuses hõlmas ka nimetatud otsusega tekitatud kahju hüvitamise taotlust. Käesolev kohtuasi käsitleb puhtalt kahju hüvitamist ega ole seotud hageja huve kahjustava otsuse õiguspärasuse vaidlustamisega.

91 Järelikult tuleb mittevaralise kahju hüvitamise nõuded käesolevas menetluses vastuvõetamatuse tõttu jätta läbi vaatamata, ilma et oleks vaja analüüsida teisi asja läbivaatamist takistavaid asjaolusid, mis nende nõuete vastu on esitatud."

8 Vaadates sisuliselt läbi väidet, et komisjon rikkus süüliselt oma kohustust tagada oma ametniku kaitse, leidis Avaliku Teenistuse Kohus kõigepealt, et komisjon oli käitunud süüliselt, mis tõi kaasa tema vastutuse, kuna perekond Missir Mamachi di Lusignano Rabatis asuvale ajutisele eluasemele sobivate kaitsemeetmete rakendamata jätmine tähendas, et komisjon rikkus kohustust tagada oma kolmandasse riiki lähetatud ametniku ja tema perekonna turvalisus.

9 Mis puudutab süülise tegevuse ja väidetava varalise kahju vahelist põhjuslikku seost, siis leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et see on tõendatud.

10 Oma arutluskäigu selles staadiumis märkis Avaliku Teenistuse Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 191, et lõpetuseks tuleb veel teha kindlaks, kui suur on tapja vastutus kahju tekkimisel.

11 Võttes arvesse kahte liiki kahju, mida apellant väidab olevat tekkinud – ehk topeltmõrv ja ellujäämise võimaluse kaotamine – ning asjaolu, et teisena nimetatud kahju on esimesest väiksem, leidis Avaliku Teenistuse Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 197, et komisjon on tekitatud kahju eest vastutav 40% ulatuses.

12 Varalise kahju ulatuse kohta leidis Avaliku Teenistuse Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 200, et saamata jäänud tulule vastav varaline kahju, mida tuleb käesolevas asjas arvesse võtta, on 3 miljonit eurot.

13 Olles vaidlustatud kohtuotsuse punktis 201 meenutanud, et komisjon on kohustatud hüvitama sellest kahjust 40% ehk 1,2 miljonit eurot, märkis Avaliku Teenistuse Kohus selle kohtuotsuse punktis 202, et summad, mis komisjon on õigusjärglastele juba maksnud ja maksab edaspidi ning mis isegi ületavad Euroopa ühenduste ametnike personalieeskirjades (edaspidi „personalieeskirjad") tavapäraselt ette nähtud hüvitisi, on kokku ligikaudu 1,4 miljonit eurot ning see summa võib tõusta 2,4 miljoni euroni, kui asjaomaseid hüvitisi makstakse kuni kõigi nelja lapse 26-aastaseks saamiseni. Avaliku Teenistuse Kohus tõdes seetõttu vaidlustatud kohtuotsuse punktis 203, et komisjon on juba täies ulatuses hüvitanud selle osa varalisest kahjust, mille eest tema vastutab.

14 Kõige eeltoodu järeldusena leidis Avaliku Teenistuse Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 205, et hagis esitatud väide on küll põhjendatud, kuid ei võimalda tal apellandi varalise kahju hüvitamise nõudeid rahuldada.

Menetlus Üldkohtus

15 Hageja esitas hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 29. septembril 2011.

16 Komisjon esitas oma vastuse 16. detsembril 2011.

17 Kirjalik menetlus lõpetati 23. jaanuaril 2012.

18 Apellant esitas 1. veebruaril 2012 Üldkohtu kantseleisse saabunud dokumendis taotluse, milles olid märgitud põhjendused, miks ta soovib, et teda vastavalt Üldkohtu kodukorra artiklile 146 ära kuulataks.

19 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal rahuldas Üldkohus (apellatsioonikoda) selle taotluse ja alustas suulist menetlust, esitades samas omal algatusel avalikul huvil põhineva väite ja paludes pooltel menetlust korraldavate meetmete raames selle väitega seoses vastata kirjalikult teatud küsimustele. Komisjon täitis selle nõude määratud tähtaja jooksul.

20 Sellega seoses tuletas Üldkohus pooltele kõigepealt meelde, et nagu apellant esimeses kohtuastmes esitatud hagiavalduse punktis 57 märkis, palub ta hüvitada neli eraldi kahju ehk:

— „Alessandro [Missir Mamachi di Lusignano] pärijatele tekitatud varalise kahju, mis seisneb tapetud ametniku saamata jäänud tulus, mis oleks neile olnud mõeldud alates ametniku surma kuupäevast kuni tema pensionile jäämise tõenäolise kuupäevani;

— Alessandro [Missir Mamachi di Lusignanole] tekitatud mittevaralise kahju, mis seisneb ebaõiglastes füüsilistes kannatustes, mida ta pidi taluma rünnaku hetkest kuni oma surmani, ja psüühilistes kannatustes, mis tulenesid teadmisest, et ta peatselt sureb ja et tema armastatud abikaasa on tapetud, ning kohutavast ängist ja murest oma nelja lapse saatuse pärast;

— tapetud ametniku lastele tekitatud mittevaralise (moraalse ja eksistentsiaalse) kahju, mis seisneb nende armastatud vanemate kaotusest tulenevas ebaõiglases valus ning kohutavas psüühilises traumas, mille nad said seetõttu, et nägid oma silmadega oma vanemaid kuriteopaigas suremas – üks kohutavamaid ja traagilisemaid vaatepilte, mis inimesele võib tema elu jooksul avaneda;

— apellandile kui kannatanu isale tekitatud mittevaralise (moraalse ja eksistentsiaalse) kahju, mis seisneb ebaõiglases valus ja kannatustes, mis tulenevad tema poja kaotusest nii traagilistel asjaoludel”.

21 Üldkohus palus seejärel esiteks pooltel võtta kirjalikult seisukoha küsimuses, kas õigus saada hüvitist Alessandro Missir Mamachi di Lusignano pärijatele tekitatud varalise kahju eest (nagu märgitud eespool punkti 20 esimeses taandes), mille suurus tuleb arvutada tema töötulu selle osa alusel, mida nad oleksid võinud loota endale saada, kui nende isa oleks ellu jäänud, on pärijatele üle läinud pärimise teel ja nad teostavad seda seega pärijatena samamoodi nagu õigust saada hüvitist Alessandro Missir Mamachi di Lusignanole endale tema rünnaku hetkest kuni surmani tekitatud mittevaralise kahju eest (nagu märgitud eespool punkti 20 teises taandes), või on pigem tegemist õigusega saada hüvitist neile endile tekitatud kahju eest ehk õigusega, mida nad teostavad *iure proprio* ja mis ei ole neile seega pärimise teel üle läinud (nagu kahju, mida on mainitud eespool punkti 20 kolmandas ja neljandas taandes).

22 Võtmata seisukohta vastuse suhtes, mis sellele küsimusele tuleb anda, esitas Üldkohus samas selle küsimusega tihedas seoses teiseks omal algatusel avalikul huvil põhineva väite, mis puudutab Avaliku Teenistuse Kohtul pädevuse puudumist eespool punkti 20 esimeses, kolmandas ja neljandas taandes nimetatud kahju hüvitamise nõude üle otsustamiseks.

23 Üldkohus meenutas pooltele eelkõige kohtupraktikat, mis tuleneb Euroopa Kohtu 7. mai 1980. aasta määrusest liidetud kohtuasjades 114/79-117/79: Fournier *vs.* komisjon (EKL 1980, lk 1529), Euroopa Kohtu 8. oktoobri 1986. aasta otsusest liidetud kohtuasjades 169/83 ja 136/84: Leussink jt *vs.* komisjon (EKL 1986, lk 2801), selles kohtuasjas kohtujurist Sir Gordon Slynni esitatud ettepanekust (EKL 1986, lk 2818 ja 2819) ning Üldkohtu 3. märtsi 2004. aasta otsusest kohtuasjas T-48/01: Vainker *vs.* parlament (EKL AT 2004, lk I-A-51 ja II-197).

24 Üldkohus leidis, et neil asjaoludel tekib küsimus, kas ELTL artiklitega 268 ja 270, Euroopa Kohtu põhikirja I lisa artikliga 1 ning personalieeskirjade artiklitega 90 ja 91 piiritletud kitsast õiguslikust raamistikust tuleneb, et ametniku lähedased peavad tingimata esitama kaks hagi – ühe Avaliku Teenistuse Kohtule ja teise Üldkohtule olenevalt sellest, kas neile on üle läinud kõnealuse ametniku õigused või kas nad nõuavad oma isikliku varalise või mittevaralise kahju hüvitamist.

25 Lõpuks palus Üldkohus pooltel võtta seisukoha järelduste kohta, mis tuleb käesolevas asjas arutatava apellatsioonkaebuse suhtes ja vastuseks eespool punktis 22 omal algatusel esitatud avalikul huvil põhinevale väitele vajaduse korral teha, kui eespool punktis 21 mainitud teine alternatiiv peaks leidma kinnitust ja kui lisaks tuleks eespool punktis 24 esitatud küsimusele vastata jaatavalt.

26 Poolte kohtukõned ja vastused Üldkohtu küsimustele kuulati ära 12. detsembri 2013. aasta kohtuistungil.

Poolte nõuded

27 Apellant palub Üldkohtul:

— tühistada vaidlustatud kohtuotsus;

— kohustada komisjoni maksma Alessandro Missir Mamachi di Lusignano õigusjärglastele 3 975 329 eurot varalise kahju hüvitamiseks;

— pärast mittevaralise kahju hüvitamise nõude vastuvõetavaks tunnistamist kohustada komisjoni maksma:

  — õigusjärglastele esiteks 250 000 eurot hüvitisena mittevaralise kahju eest, mis kannatanule tekkis enne tema surma, ja teiseks 1 276 512 eurot hüvitisena mittevaralise kahju eest, mis tekkis neile kui kannatanu lastele ja tema traagilise tapmise tunnistajatele;

  — apellandile isiklikult 212 752 eurot hüvitisena mittevaralise kahju eest, mis tekkis talle kui kannatanu isale;

— kohustada komisjoni maksma „vahepeal kogunenud intressi ja viivise”;

— mõista kohtukulud välja komisjonilt.

28 Komisjon palub Üldkohtul:

— saata kohtuasi mittevaralise kahju hüvitamise nõude osas Avaliku Teenistuse Kohtusse tagasi;

— igal juhul jätta apellatsioonkaebus vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata või põhjendamatuse tõttu rahuldamata;

— mõista kohtukulud välja apellandilt.

Apellatsioonkaebus

Avaliku Teenistuse Kohtu pädevus lahendada hagi esimeses kohtuastmes

Poolte märkused vastuseks menetlust korraldavale meetmele

29 Komisjon väidab 10. septembril 2013 kohtukantseleisse saabunud kirjalikes märkustes kõigepealt vastuseks Üldkohtu esimesele küsimusele (vt eespool punkt 21), et õigus saada hüvitist Alessandro Missir Mamachi di Lusignano pärijatele tekitatud varalise kahju eest on nende endi õigus, mis tuleneb otseselt personalieeskirjade artikli 73 lõike 2 punktist a ning artiklitest 76 ja 80.

30 Seejärel märgib komisjon vastuseks Üldkohtu omal algatusel esitatud avalikul huvil põhinevale väitele (vt eespool punkt 22), et kõik vaidlused, mis on alguse saanud väidetavast institutsiooni tegemata jätmisest mõne tema ametniku puhul seoses töösuhtega, mida reguleerivad eranditult personalieeskirjad, kuuluvad ELTL artikli 270 kohaselt Avaliku Teenistuse Kohtu ainupädevusse.

31 Sellega seoses väidab komisjon esiteks, et ametniku surma korral asendab personalieeskirjade artikli 73 lõike 2 punkt a ametniku ja institutsiooni vahelise sünallagmaatilise suhte, mille on vastavalt personalieeskirjade artikli 47 punktile g katkestanud surm, personalieeskirjadest tuleneva suhtega kõnealuse institutsiooni ja selles sättes nimetatud isikute vahel, kelle hulka kuuluvad ka õigusjärglased.

32 Komisjon väidab teiseks, et Avaliku Teenistuse Kohtu pädevus on põhjendatud asjaoluga, et kõne all on institutsiooni võimalik kahjustav ja süüline tegevus oma ametniku või endise ametniku suhtes.

33 Komisjon märgib sellega seoses, et on selge, et Avaliku Teenistuse Kohtul on pädevus lahendada mis tahes vaidlust, mis puudutab personalieeskirjade artiklite 73, 76 ja 80 kohaldamist. Alles juhul, kui personalieeskirjades sätestatud korra kohaselt makstavatest hüvitistest ei piisa tekkinud kahju täies ulatuses hüvitamise tagamiseks, võivad õigusjärglased nõuda muud hüvitist, mis saab olla üksnes seda hüvitist täiendav, mille nad on juba personalieeskirjade artikli 73 alusel saanud, ega tohi sellega kattuda (Euroopa Kohtu eespool viidatud otsus Leussink jt *vs.* komisjon, punkt 13, ning 9. septembri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-257/98 P: Lucaccioni *vs.* komisjon, EKL 1999, lk I-5251, punktid 21 ja 22). Avaliku Teenistuse Kohtul on pädevus teha otsus ka sellise võimaliku täiendava hüvitise suhtes, kui kahju on tekkinud institutsiooni sama süülise tegevuse tõttu asjaomase ametniku suhtes.

34 Komisjoni seisukohta kinnitavad ka nii pädeva kohtu kindlaksmääramisel õiguskindluse tagamise nõue kui ka menetlusökonoomia huvi, mis eeldab, et ainult ühel kohtul on pädevus (vt selle kohta Euroopa Kohtu 27. mai 2004. aasta määrus kohtuasjas C-517/03: IAMA Consulting *vs.* komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 17).

35 Mis puudutab kohtupraktikat, millele Üldkohus eespool punktis 23 viitas, siis see ei ole käesoleval juhul asjakohane, arvestades, et kõnealustes kohtuasjades oli ametnik elus. Niisugusel juhul annavad personalieeskirjade artikli 73 lõike 2 punktid b ja c nimelt õiguse hüvitisele ainult töövõimetule ametnikule, mitte tema õigusjärglastele. Seevastu on surnud ametniku õigusjärglasi sõnaselgelt nimetatu personalieeskirjade artikli 73 lõike 2 punktis a, milles on neile antud nende endi õigus.

36 Juhuks kui Üldkohus peaks asuma seisukohale, et Avaliku Teenistuse Kohtul puudus pädevus teha otsust kahju hüvitamise nõuete suhtes, mis Alessandro Missir Mamachi di Lusignano õigusjärglased esitasid *iure proprio*, väidab komisjon, et vaidlustatud kohtuotsus tuleks tühistada, välja arvatud osas, mis puudutab nõuet hüvitada Alessandro Missir Mamachi di Lusignano mittevaraline kahju. Kuna nimetatud nõue jäeti komisjoni hinnangul õigustatult vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata, kuna oli rikutud personalieeskirjade artiklites 90 ja 91 ette nähtud kohtueelse menetluse korda, tuleks vaidlustatud kohtuotsus jätta selles osas muutmata.

37 Lisaks leiab komisjon, et Üldkohus kui apellatsioonikohus ei saa jätkata kohtuasja sisulise läbivaatamisega. Tema hinnangul tuleks Üldkohtu poole seega uuesti pöörduda esimeses kohtuastmes esitatava tavalise hagiga ja seejärel peaks kohus otsustama, kuidas lahendada nii uus hagi kui ka hagi paralleelses kohtuasjas T-494/11.

38 Apellant ei esitanud määratud tähtaja jooksul Üldkohtu küsimustele kirjalikku vastust. Kohtuistungil teatas ta, et jätab need küsimused Üldkohtu lahendada.

Üldkohtu hinnang

39 Sissejuhatuseks tuleb kindlaks teha, millised on erinevad kahju liigid, mille hüvitamist apellant nõuab, ning kelle nimel ta iga liigi puhul tegutseb.

40 Sellega seoses märgib Üldkohus, et liikmesriikide õiguse ühiste üldpõhimõtete kohaselt, mis kehtivad lepinguvälise vastutuse valdkonnas, eristatakse enamikus õiguskordades kannatanu surma korral sellistel asjaoludel nagu käesoleval juhul vähemalt kolme liiki kahju, mille vastutav isik või vastutavad isikud peavad üldjuhul hüvitama ja mis vastavad sisuliselt järgmisele liigitusele:

— mittevaraline kahju, mida mõnikord nimetatakse *ex haerede* ja mis on tekkinud kannatanule endale tema surmale eelnenud vaimsete kannatuste tõttu, kui on tõendatud, et ta oli sellest teadlik;

— varaline kahju, mis on tekkinud kannatanu lähedastele ja mis lähtub sissetulekust, mida nad lahkunult said; laste puhul on sageli tegemist kapitaliseeritud summaga, mis määratakse kindlaks vanuse alusel, mil isik saab täisealiseks või tõenäoliselt lõpetab õpingud;

— mittevaraline kahju, mis on tekkinud kannatanu lähedastele nende erilise kiindumuse tõttu kannatanu vastu.

41 Esimeses kohtuastmes esitatud hagiavalduses kohtuasjas F-50/09, millest tulenevalt on algatatud käesolev apellatsioonimenetlus, lähtus apellant ise erineva nõutava kahju eristamisel sellest liigitusest. Nii vastab eespool punkti 3 esimeses ja teises taandes nimetatud nelja hüvitisnõude hulgas esimene varalisele kahjule, mis tekkis Alessandro Missir Mamachi di Lusignano lastele isiklikult, teine vastab nn *ex haerede* mittevaralisele kahjule, mis tekkis Alessandro Missir Mamachi di Lusignanole enne tema surma ja mille hüvitamist nõutakse pärijate nimel, kolmas vastab Alessandro Missir Mamachi di Lusignano lastele tekkinud mittevaralisele kahjule ja neljas vastab apellandile kui Alessandro Missir Mamachi di Lusignano isale tekkinud mittevaralisele kahjule.

42 Käesolevas kohtuotsuses lähtub Üldkohus seega järgmisest kahest eeldusest:

— *ex haerede* mittevaralise kahju ehk selle kahju hüvitamist, mis tekkis Alessandro Missir Mamachi di Lusignanole enne tema surma, nõuavad tema õigusjärglased õigusjärglastena, mitte omaenda nimel, kuna õigus hüvitisele läks neile üle pärimise teel vastavalt kehtivatele siseriiklikele pärimisõigusnormidele;

— ülejäänud kolme liiki kahju, mille hüvitamist käesolevas kohtuasjas nõutakse, ehk Alessandro Missir Mamachi di Lusignano laste varaline ja mittevaraline kahju ning tema isa mittevaraline kahju paluvad apellant ja tema lapselapsed hüvitada omaenda nimel, sõltumata sellest, et nad on õigusjärglased.

43 Neid kahte eeldust silmas pidades tuleb analüüsida seoses käesoleva väitega tekkivaid pädevuse küsimusi.

44 Mis puudutab käesolevas asjas kohaldatavate kohtualluvuse eeskirjade kindlakstegemist, siis märgib Üldkohus, et vastavalt ELTL artikli 256 lõikele 1 on ta pädev arutama ja lahendama esimese astmena muu hulgas ELTL artiklites 268 ja 270 osutatud hagisid või menetlusi, välja arvatud need, mis on määratud ELTL artikli 257 alusel moodustatud erikohtule või kuuluvad Euroopa Kohtu põhikirja järgi Euroopa Kohtu pädevusse.

45 Arvestades, et Euroopa Kohtu põhikirja I lisa artiklis 1, mis lisati põhikirja nõukogu 2. novembri 2004. aasta otsusega 2004/752/EÜ, Euratom, millega asutatakse Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohus (ELT L 333, lk 7), anti Avaliku Teenistuse Kohtule ELTL artikli 256 lõike 1 alusel pädevus lahendada esimese astmena hagisid, mis on esitatud ELTL artikli 270 alusel ning mis puudutavad liidu ja tema teenistujate vahelisi vaidlusi neis piirides ning neil tingimustel, mis on kindlaks määratud personalieeskirjades või teenistujate teenistustingimustes, ei ole Üldkohtul enam pädevust esimese astmena lahendada ELTL artikli 270 alusel esitatud kahju hüvitamise nõudeid (Üldkohtu 8. juuli 2009. aasta määrus kohtuasjas T-545/08: Thoss *vs.* kontrollikoda, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 26). Ümberpöördult on Avaliku Teenistuse Kohtul pädevus üksnes juhul, kui tema poole on pöördutud ELTL artikli 270 alusel nõuetekohaselt esitatud hagiga.

46 Liidu kohtusüsteem, mis on loodud EL toimimise lepingu, Euroopa Kohtu põhikirja ning Üldkohut ja Avaliku Teenistuse Kohut käsitlevate nõukogu otsustega, sisaldab seega Üldkohtu ja Avaliku Teenistuse Kohtu vastava pädevuse täpset piiritlust, mistõttu neist kohtutest ühe pädevus lahendada hagi esimese astmena tingimata välistab teise kohtu pädevuse.

47 Kehtiva liidu õiguse kohaselt lähtutakse piiritlemisel hageja isiklikust seisundist ja sellest, millest vaidlus on alguse saanud, nagu nähtub väljakujunenud kohtupraktikast, mille kohaselt vaidlus, mis on tekkinud ametniku ja selle institutsiooni vahel, kus ta teenistuses on või oli, kuulub juhul, kui vaidlus tekkis asjaomast ametnikku ja institutsiooni siduvast või sidunud töösuhtest, ELTL artikli 270 (endine EÜ artikkel 236) ning personalieeskirjade artiklite 90 ja 91 kohaldamisalasse ega kuulu järelikult ELTL artiklite 268 (endine EÜ artikkel 235) ja 340 (endine EÜ artikkel 288) kohaldamisalasse, mis reguleerivad liidu lepinguvälise vastutuse üldist korda (Euroopa Kohtu 22. oktoobri 1975. aasta otsus kohtuasjas 9/75: Meyer-Burckhardt *vs.* komisjon, EKL 1975, lk 1171, punkt 7; 17. veebruari 1977. aasta otsus kohtuasjas 48/76: Reinarz *vs.* komisjon ja nõukogu, EKL 1977, lk 291, punkt 10; 4. juuli 1985. aasta otsus kohtuasjas 176/83: Allo jt *vs.* komisjon, EKL 1985, lk 2155, punkt 18, ning Euroopa Kohtu 10. juuni 1987. aasta määrus kohtuasjas 317/85: Pomar *vs.* komisjon, EKL 1987, lk 2467, punkt 7; Üldkohtu 14. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-1/02: Polinsky *vs.* Euroopa Kohus, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 47).

48 Samas ei võimalda kõnealune kohtupraktika kindlaks teha, kas Alessandro Missir Mamachi di Lusignano lähedased oleksid pidanud esitama Üldkohtule või Avaliku Teenistuse Kohtule nõude saada hüvitist oma nii varalise kui ka mittevaralise isikliku kahju eest, mis neile on nende hinnangul tekkinud. Vastupidi komisjoni väidetule puudutab kõnealune kohtupraktika nimelt konkreetselt üksnes juhtumit, kui vaidlus toimub i) ametniku või endise ametniku ja selle institutsiooni vahel, kus ta teenistuses on või oli, ning ii) on tekkinud neid omavahel siduvast või sidunud töösuhtest, mistõttu on see kohtupraktika ainult osaliselt ülekantav juhtumile, kui vaidlus on küll alguse saanud töösuhtest, kuid selle pooled on ühelt poolt mitte ametnik või endine ametnik, vaid ametniku lähedasest, pereliikmest või õigusjärglasest kolmas isik ja teiselt poolt institutsioon, kus ametnik teenistuses on või oli.

49 Kui asjaomase ametniku või endise ametniku õigused on sellele kolmandale isikule üle läinud ja kui kolmas isik seega tegutseb ametniku õigusjärglasena, nõudes õigusjärglasena pärandvarasse hüvitist kahju eest, mis on tekitatud ametnikule endale, on kõnealune kohtupraktika ülekantav, kuna vaidlus jääb hoolimata toimunud pärimisest ametniku ja selle institutsiooni vahele, kus ta teenistuses oli, ning vaidlus on tekkinud neid omavahel sidunud töösuhtest.

50 Käesolevas asjas kehtib see kaalutlus apellandi teise hüvitisnõude suhtes, mida on osundatud eespool punktis 20, ehk *ex haerede* mittevaralise kahju suhtes, mis tekkis Alessandro Missir Mamachi di Lusignanole tema rünnaku hetkest ja kestis kuni tema surmani. Sellega seoses märkis Avaliku Teenistuse Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punkti 116 viimases lauses õigesti, et eespool punktis 47 viidatud kohtupraktika on ülekantav vaidlusele, mille pooled on surnud ametniku õigusjärglased või nende seaduslik esindaja ja institutsioon, kus asjaomane ametnik teenistuses oli.

51 Seevastu juhul, kui kõnealune kolmas isik tegutseb eesmärgiga saada hüvitist oma isikliku kahju eest – olgu see siis varaline või mittevaraline –, ei ole kõnealuse kohtupraktika ülekandmine õigustatud ei selle sisuga ega ka selle aluseks olnud põhimõtteliste kaalutlustega. Kuigi tuleb tunnistada, et niisugune vaidlus on alguse saanud asjaomase ametniku ja institutsiooni vahelisest töösuhtest, puudub igal juhul isiklik subjektiivne tingimus, mis on seotud õiguste omaja kui ametniku staatusega, ning Avaliku Teenistuse Kohtul puudub seega üldjuhul isikuline pädevus vaidlust ELTL artikli 270 ning personalieeskirjade artiklite 90 ja 91 alusel lahendada.

52 Vastupidi komisjoni väidetele kinnitab Üldkohtu 16. detsembri 2010. aasta otsus kohtuasjas T-143/09 P: komisjon *vs.* Petrilli seda analüüsi ja toob esile selle olemusliku mõtte. Kohtuotsuse punktis 46 leidis Üldkohus, et EÜ artikli 236 (nüüd ELTL artikkel 270) ning personalieeskirjade artiklite 90 ja 91 alusel avaliku teenistuse valdkonnas toimuv kohtuvaidlus, sealhulgas kohtuvaidlus, milles nõutakse ametnikule või teenistujale tekitatud kahju hüvitamist, järgib spetsiifilisi erinorme võrreldes nendega, mis tulenevad liidu lepinguvälist vastutust reguleerivatest üldpõhimõtetest vastavalt EÜ artiklile 235 (nüüd ELTL artikkel 268) ja EÜ artiklile 288 (nüüd ELTL artikkel 340). Üldkohus oli nimelt seisukohal, et kui liit tegutseb tööandjana, lasub tal kõrgendatud vastutus, mis väljendub kohustuses hüvitada kahju, mis on tema töötajatele töötajatena mis tahes õigusvastase teoga tekitatud, samas kui üldnormide kohaselt on liit kohustatud hüvitama üksnes kahju, mis on tekitatud õigusnormi „piisavalt selge" rikkumisega (kohtupraktika, mis on välja kujunenud alates Euroopa Kohtu 4. juuli 2000. aasta otsusest kohtuasjas C-352/98 P: Bergaderm ja Goupil *vs*. komisjon, EKL 2000, lk I-5291).

53 Just need kaalutlused, mis puudutavad liidul tema töötajate ees lasuva kõrgendatud vastutuse spetsiifilist erikorda, milleks annavad alust eelkõige töösuhe koos sellest tulenevate õiguste ja spetsiifiliste kohustustega, nagu hoolitsemiskohustus, ning usaldussuhe, mis peab institutsioonide ja nende ametnike vahel üldistes huvides esinema, puuduvad kolmandate isikute puhul, kes ei ole ametnikud. Kohtupraktikas ei ole tunnistatud institutsioonide hoolitsemiskohustuse esinemist isegi ametniku lähisugulaste suhtes, välja arvatud niisugused sotsiaaltoetused, nagu on sätestatud personalieeskirjade artiklis 76 (eespool viidatud kohtuotsus Leussink jt *vs.* komisjon, punktid 21–23).

54 Sellist kohtupraktika suundumust kinnitavad lisaks ka eespool punktis 23 viidatud otsused.

55 Eespool viidatud kohtumääruses Fournier *vs.* komisjon kinnitas Euroopa Kohus põhimõtteliselt vähemalt kaudselt seda, et ametniku pereliikmed, kes tegutsevad „enda nimel" ja nõuavad hüvitist kahju eest, mis on neile „isiklikult" tekitatud, peavad kasutama EMÜ artiklis 178 (nüüd ELTL artikkel 268), mitte EMÜ artiklis 179 (nüüd ELTL artikkel 270) ette nähtud õiguskaitsevahendit.

56 Euroopa Kohus kinnitas seda valikut eespool viidatud kohtuotsuse Leussink jt *vs.* komisjon kontekstis, milles hagejad olid sõnaselgelt rajanud oma kahju hüvitamise hagi erinevale õiguslikule alusele olenevalt sellest, kas nad olid ametnikud või mitte, see tähendab G. Leussink EMÜ artiklile 179 ning tema abikaasa ja lapsed EMÜ artiklile 178 ja artikli 215 teisele lõigule.

57 Oma ettepanekus eespool viidatud kohtuasjas Leussink jt *vs.* komisjon tunnistas kohtujurist Sir Gordon Slynn, et perekonna hagi tugines õigesti EMÜ artiklitele 178 ja 215, kuna hagi puudutas eraldi kahju, mis oli perekonnale tekitatud, ega olnud seotud ametniku ja institutsiooni vahelise vaidlusega.

58 Võtmata selles küsimuses formaalselt seisukohta, nõustus Euroopa Kohus eespool viidatud kohtuotsuse Leussink jt *vs.* komisjon punktis 25 siiski kaudselt sellega, et hagi tugines ametniku pere osas EMÜ artiklile 178, mitte EMÜ artiklile 179, kuigi kohus leidis samas, et vaidlus on „alguse saanud ametniku ja institutsiooni vahelisest suhtest". Peale selle rajas Euroopa Kohus oma otsuse kohtukulude kohta sõnaselgelt oma kodukorra artiklile 69 ehk sättele, mis on kohaldatav selliste isikute hagide korral, kes ei ole ametnikud.

59 Lõpuks jättis Üldkohus eespool viidatud kohtuotsuses Vainker *vs.* parlament B. Vainkeri hagi põhjendamatuse tõttu rahuldamata, tuginedes eespool viidatud kohtuotsusest Leussink jt *vs.* komisjon tulenevale pretsedendile ja kinnitades vaikimisi selle hagi sobivaks õiguslikuks aluseks EÜ artikli 235.

60 Lisaks tuleb tagasi lükata komisjoni argumendid, mis sisuliselt tuginevad personalieeskirjade artikli 73 lõike 2 punktile a.

61 Surnud ametniku õigusjärglaste võimalust või isegi kohustust esitada ELTL artikli 270 ning personalieeskirjade artiklite 90 ja 91 alusel hagi, et saada õigus personalieeskirjade artikli 73 lõike 2 punktis a ette nähtud hüvitistele, on liidu kohus juba vähemalt kaudselt tunnustanud (Üldkohtu 9. jaanuari 1996. aasta otsus kohtuasjas T-23/95: Bitha *vs.* komisjon, EKL AT 1996, lk I-A-13 ja II-45; Avaliku Teenistuse Kohtu 20. jaanuari 2009. aasta otsus kohtuasjas F-32/08: Klein *vs.* komisjon, EKL AT 2009, lk I-A-1-5 ja II-A-1-13; vt samuti selle kohta analoogia alusel Üldkohtu 19. juuni 2001. aasta määrus kohtuasjas T-145/00: Hotzel-Wagenknecht *vs.* komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 17).

62 Esiteks kehtivad need argumendid siiski üksnes personalieeskirjade artikli 73 lõike 2 punktis a konkreetselt loetletud õigusjärglaste suhtes, kelleks on abikaasa ja lapsed, või kui neid ei ole, siis teised järeltulijad, või kui neid ei ole, siis ülenejad sugulased, või kui ka neid ei ole, siis lõpuks institutsioon ise. Seega, isegi kui oletada, et komisjoni argumendid kehtivad Alessandro Missir Mamachi di Lusignano nelja lapse suhtes, ei kehti need käesoleval juhul apellandi Livio Missir Mamachi di Lusignano enda suhtes, kuna laste olemasolu tõttu ei ole ta personalieeskirjade artikli 73 lõike 2 punkti a tähenduses õigusjärglane. Need argumendid ei kehti ka Alessandro Missir Mamachi di Lusignano ema, venna ega õe suhtes, kes on hagejad paralleelses kohtuasjas T-494/11.

63 Teiseks tähendavad need argumendid seda, et liidu lepinguvälise vastutuse üldnormide menetluses rakendamise eelduseks on personalieeskirjades ette nähtud ametnike sotsiaalkindlustusest tuleneva konkreetse õiguse rakendamine. Ei esine aga mõjuvat põhjust, miks ametnike suhtes Avaliku Teenistuse Kohtul olev eripädevus peaks olema ülimuslik Üldkohtu üldpädevuse ees lahendada mis tahes vaidlusi, mis käsitlevad liidu vastutust.

64 Lõpuks tuleb kolmandaks märkida, et isegi Alessandro Missir Mamachi di Lusignano nelja lapse puhul on käesolevas asjas kõne all mitte komisjoni kohustus maksta personalieeskirjade kohaselt tagatud hüvitisi, mis on huvitatud isikutele pealegi juba tasutud, vaid komisjoni võimalik kohustus heastada kogu väidetav varaline ja mittevaraline kahju. Üldkohus tuletab sellega seoses meelde, et apellant väidab apellatsioonkaebuse kolmandas väites konkreetselt, et Avaliku Teenistuse Kohus rikkus õigusnormi, kui ta võttis seoses kahju hüvitamisega arvesse Alessandro Missir Mamachi di Lusignano lastele personalieeskirjade kohaselt makstud hüvitisi. Neil asjaoludel ei näi olevat võimalik, et Avaliku Teenistuse Kohtu pädevus tuleneks personalieeskirjade artikli 73 lõike 2 punktist a, kui just väidetakse, et see artikkel ei ole Alessandro Missir Mamachi di Lusignano nelja lapse nimel esitatud hagi aluseks.

65 Kõigist eespool toodud kaalutlustest ilmneb, et niisugustel asjaoludel nagu käesoleval juhul tuleb pelgast ELTL artiklite 268 ja 270, Euroopa Kohtu põhikirja I lisa artikli 1 ning personalieeskirjade artiklitega 90 ja 91 piiritletud õiguslikust raamistikust järeldada, et surnud ametniku lähedased on tingimata kohustatud esitama kaks hagi – ühe Avaliku Teenistuse Kohtule ja teise Üldkohtule olenevalt sellest, kas nad on asjaomase ametniku õigused üle võtnud või nõuavad neile isiklikult tekkinud varalise või mittevaralise kahju hüvitamist.

66 Eespool esitatust ilmneb samuti, et nende kahe kahju hüvitamise nõude suhtes kehtivad erinevad sisulised tingimused vastavalt sellele, kuidas Üldkohus neid eespool viidatud kohtuotsuses komisjon *vs.* Petrilli eristas, nagu on meenutatud eespool punktides 52 ja 53.

67 Eespool toodust nähtub veel, et kui kõnealused lähedased esitavad Avaliku Teenistuse Kohtule kahju hüvitamise nõude, kehtivad nende suhtes personalieeskirjade artiklites 90 ja 91 ette nähtud tähtajad ja muud menetluslikud piirangud, nagu eelneva halduskaebuse ja hagi vastavuse põhimõte (vt selle kohta Euroopa Kohtu 1. aprilli 1987. aasta otsus kohtuasjas 257/85: Dufay *vs.* parlament, EKL 1987, lk 1561, punkt 21), samas kui Üldkohtusse pöördumisel peavad nad järgima ainult viieaastast aegumistähtaega, mis on ette nähtud Euroopa Kohtu põhikirja artikli 46 esimeses lõigus, mida Üldkohtu menetluses kohaldatakse tulenevalt põhikirja artikli 53 esimesest lõigust.

68 Niisugune menetluslik dubleerimine ei oleks asjaomaste poolte ega liidu kohtute jaoks üldse rahuldav mitmel põhjusel. Eespool punktis 65 kirjeldatud reegli tähttähelisest kohaldamisest tulenev vajadus esitada kaks hagi põhjustaks nimelt olulisi ebamugavusi, näiteks muutuksid menetlused keerulisemaks ja õigussubjektide jaoks kulukamaks, raisataks liidu kohtute piiratud ressursse ning ennekõike tekiks oht, et samas vaidluses tehakse omavahel vastuolus olevad kohtuotsused, mis oleks vastuolus õiguskindluse põhimõttega.

69 Niisugustel asjaoludel peavad liikmesriikide menetluskordades laialdaselt tunnustatud põhimõtete kohaselt olemas olema kohtute vahel, kelle poole on pöördutud või võidakse pöörduda samal ajal, kohtualluvuse konfliktide ärahoidmise või lahendamise mehhanismid, näiteks pädevuse laiendamine, pädevuse üleandmine või pädevusest loobumine, kõrgemale kohtule asjas sisulise otsuse tegemise õiguse andmine, selle kohtu eelistamine, kelle poole pöörduti esimesena, või põhimõtte *accessorium sequitur principale* kohaldamine (vt selle kohta Euroopa Kohtu 15. jaanuari 1987. aasta otsus kohtuasjas 266/85: Shenavai, EKL 1987, lk 239, punkt 19), kusjuures need mehhanismid peavad olema kas ette nähtud seaduses või kujundatud kohtupraktikas.

70 Samuti on Euroopa Kohus liidu õiguses juba väljunud kehtivates õigusaktides ette nähtud rangest menetluslikust raamistikust, et oma praktikas kohtualluvuse eeskirjadest või menetlusnormidest – olgugi, et need põhinevad avalikul huvil – kõrvale kalduda, lähtudes peamiselt menetlusökonoomia ja hea õigusemõistmise kaalutlustest.

71 Seega, mis puudutab kohtualluvuse eeskirju, siis lükkas Euroopa Kohus eespool viidatud kohtumääruses IAMA Consulting *vs.* komisjon tagasi Üldkohtu lähenemisviisi, mis võttis aluseks EÜ artikli 225 lõike 1 ja Euroopa Kohtu põhikirja artikli 51 sätete koostoime kitsa raamistiku, ning kohaldas kohtupraktikas kujundatud põhimõtet, kuna selline lahendus on põhjendatud „menetlusökonoomia huviga ja selle kohtu pädevuse tunnustamisega, kelle poole on pöördutud esimesena – kaalutlused, mis on samuti liikmesriikide menetluskordades ühiselt tunnustatud" (kohtumääruse punkt 17).

72 Mis puudutab menetlusnorme, siis kuigi vastavalt personalieeskirjade artiklite 90 ja 91 kohasele korrale peab igale hagile eelnema õiguspäraselt toimunud kohtueelne menetlus ja seega eelnev halduskaebus, on Euroopa Kohus sellest reeglist oma praktikas kõrvale kaldunud, lubades otse liidu kohtusse pöörduda, ning seda küllaltki laia valiku otsuste puhul, milleks on näiteks konkursikomisjonide otsused või hindamisaruanded, mille suhtes ei ole ametisse nimetaval asutusel sellise kaebuse lahendamisel mingit kaalutlusruumi (vt eelkõige konkursikomisjonide otsuste kohta Euroopa Kohtu

14. juuni 1972. aasta otsus kohtuasjas 44/71: Marcato *vs.* komisjon, EKL 1972, lk 427, ja 7. mai 1986. aasta otsus kohtuasjas 52/85: Rihoux jt *vs.* komisjon, EKL 1986, lk 1555, 1567, ning hindamisaruannete kohta Euroopa Kohtu 3. juuli 1980. aasta otsus liidetud kohtuasjades 6/79 ja 97/79: Grassi *vs.* nõukogu, EKL 1980, lk 2141, ja 15. märtsi 1989. aasta otsus kohtuasjas 140/87: Bevan *vs.* komisjon, EKL 1989, lk 701). Seda kohtupraktikat põhjendati asjaoluga, et konkursikomisjoni otsuse või hindamisaruande peale esitatud kaebusel ei „oleks mõtet", kuna asjaomasel institutsioonil ei ole pädevust konkursikomisjoni otsust või hindajate hinnangut tühistada ega muuta. Järelikult „tooks personalieeskirjade artikli 91 lõike 2 ülemäära kitsas tõlgendamine kaasa üksnes menetluse asjatu pikenemise" (Euroopa Kohtu 16. märtsi 1978. aasta otsus kohtuasjas 7/77: Ritter von Wüllerstorff und Urbair *vs.* komisjon, EKL 1978, lk 769).

73 Neid pretsedente arvesse võttes tuleb õiguskindluse, hea õigusemõistmise, menetlusökonoomia ja vastuoluliste kohtuotsuste ärahoidmisega seotud ülekaalukate põhjenduste esinemise tõttu asuda seisukohale, et niisugustel asjaoludel nagu käesolevas asjas, kus surnud ametniku või teenistuja õigusjärglased nõuavad nii õigusjärglastena kui ka omaenda nimel ja *iure proprio* hüvitist mitmesuguse kahju eest, mis on tekitatud sama teoga, on neil lubatud need nõuded liita ühte hagisse.

74 Selline hagi tuleb esitada Üldkohtule, mis on mitte ainult „üldpädevusega" kohus või „üldkohus", millel on seetõttu „täielik pädevus" erinevalt Avaliku Teenistuse Kohtust, mis on eripädevusega kohus, vaid ka kõrgema astme kohus, mille „juurde" on moodustatud Avaliku Teenistuse Kohus, nagu nähtub ELTL artiklist 257. Sellega seoses tuleb märkida, et kui kahe erineva astme kohtu menetluses on sama esemega kohtuasjad, on üldjuhul kõrgemal kohtul pädevus kogu vaidlus lahendada. Nii on liidu õiguses Euroopa Kohtu põhikirja I lisa artikli 8 lõike 3 teises lõigus sätestatud, et kui Avaliku Teenistuse Kohtus ja Üldkohtus on läbivaatamisel kohtuasjad, millel on sama ese, loobub Avaliku Teenistuse Kohus oma pädevusest, et selliste asjade suhtes saaks otsuse teha Üldkohus. Analoogne lahendus on Euroopa Kohtu põhikirja artikli 54 kolmandas lõigus ette nähtud juhuks, kui Euroopa Kohtus ja Üldkohtus on läbivaatamisel kohtuasjad, millel on sama ese, milles tõstatatakse üks ja seesama tõlgendamisküsimus või vaidlustatakse ühe ja sellesama akti kehtivus.

75 Selles kontekstis tuleb veel märkida, et kui niisugustel asjaoludel nagu käesolevas asjas oleksid surnud ametniku lähedased olnud kohustatud esitama kaks hagi, tähendaks see, et Üldkohtus ja Avaliku Teenistuse Kohtus oleksid samal ajal läbivaatamisel kohtuasjad, millel on sama ese, ehk sisuliselt nõuded hüvitada asjaomase ametniku surmaga kaasnenud kahju, mis on eeldatavalt tekkinud kostjaks oleva institutsiooni sama süülise tegevuse tõttu. Sellistel asjaoludel peaks aga Avaliku Teenistuse Kohus vastavalt Euroopa Kohtu põhikirja I lisa artikli 8 lõike 3 teisele lõigule kohe loobuma oma pädevusest, et nende kohtuasjade suhtes saaks otsuse teha Üldkohus.

76 Sellistel asjaoludel näib Üldkohtule pädevuse üleandmise reegli tunnustamine samuti olevat Euroopa Kohtu põhikirja I lisa artikli 8 lõikest 3 tuleneva reegli järelm. Neil asjaoludel ei oleks mõtet nõuda, et huvitatud isikud pöörduksid Avaliku Teenistuse Kohtusse, ning ELTL artiklite 268 ja 270, Euroopa Kohtu põhikirja I lisa artikli 1 ja personalieeskirjade artiklitega 90 ja 91 piiritletud pädevuse raamistiku ülemäära kitsas tõlgendamine tooks kaasa üksnes menetluse asjatu pikenemise (vt selle kohta analoogia alusel eespool punktis 72 viidatud Euroopa Kohtu praktika).

77 Konkreetsel juhul nähtub kõigist eespool esitatud kaalutlustest, et Avaliku Teenistuse Kohtul puudus algusest peale pädevus käesolevat asja lahendada, välja arvatud osas, mis puudutab nõuet hüvitada *ex haerede* mittevaraline kahju, mis tekkis Alessandro Missir Mamachi di Lusignanole enne tema surma.

78 Seetõttu tuleb kahe asjassepuutuva kohtu pädevuse range jaotuse põhimõtte kohaselt, mida on mainitud eespool punktis 65, omal algatusel tuvastada, et Avaliku Teenistuse Kohtul puudus pädevus vaadata läbi nõuet hüvitada isiklikult apellandile ja Alessandro Missir Mamachi di Lusignano õigusjärglastele tekitatud nii varaline kui ka mittevaraline isiklik kahju, ning vaidlustatud kohtuotsus selles osas tühistada.

79 Tühistamise tagajärgi analüüsitakse allpool punktides 102 ja 103.

80 Lisaks tuleb jätkata apellatsioonkaebuses apellandi esitatud väidete analüüsimist üksnes ulatuses, milles Avaliku Teenistuse Kohtul oli pädevus talle esitatud nõuet läbi vaatama, ehk osas, milles ta tegi otsuse nõude kohta hüvitada *ex haerede* mittevaraline kahju, mis tekkis Alessandro Missir Mamachi di Lusignanole enne tema surma.

Esimene väide, et Avaliku Teenistuse Kohus rikkus õigusnormi, kui ta jättis vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata nõude hüvitada ex haerede *mittevaraline kahju, mis tekkis Alessandro Missir Mamachi di Lusignanole enne tema surma*

81 Esimene väide jaguneb kolmeks osaks. Arvestades siiski, et väite teine osa puudutab apellandile isiklikult tekkinud mittevaralise kahju hüvitamise nõude rahuldamata jätmist, ei analüüsita seda põhjalikumalt, kuna vaidlustatud kohtuotsuse see osa tühistatakse juba omal algatusel esitatud avalikul huvil põhineva väite läbivaatamise tulemusel.

82 Väite esimeses osas, mis puudutab konkreetsemalt selle mittevaralise kahju hüvitamise nõude vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata jätmist, mis tekkis tapetud ametnikule enne tema surma (*ex haerede* mittevaraline kahju), väidab apellant, et vastavust puudutav menetluspõhimõte, mis on kohaldatav avaliku teenistuse valdkonnas esitatud hagidele, nõuab, et halduskaebuse ja hagi alus ja ese oleksid identsed, mitte nagu Avaliku Teenistuse Kohus ekslikult leidis, et nõue ja kaebus oleksid identsed. Ta viitab siinkohal eelkõige Euroopa Kohtu 1. juuli 1976. aasta otsusele kohtuasjas 58/75: Sergy *vs.* komisjon (EKL 1976, lk 1139). Käesoleval juhul sisaldas 10. septembri 2008. aasta kaebus nõuet hüvitada mittevaraline kahju, mis tekkis tapetud ametnikule enne tema surma ja tema õigusjärglastele.

83 Väite kolmandas osas leiab apellant lisaks sisuliselt, et vastavuse põhimõte, nagu Avaliku Teenistuse Kohus seda kohaldas, piirab õigust tõhusale kohtulikule kaitsele.

84 Komisjon vastab, et Avaliku Teenistuse Kohus ei rikkunud sellega seoses õigusnorme ja et kohtueelse menetluse nõude järgimine ei riku tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet, kuivõrd sellele võib seada piiranguid, tingimusel et need vastavad üldise huvi eesmärkidele ja ei kujuta endast ülemäärast ja lubamatut sekkumist, mis kahjustaks õiguste põhisisu (Euroopa Kohtu 18. märtsi 2010. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-317/08-C-320/08: Alassini jt, EKL 2010, lk I-2213, punkt 63 jj).

85 Sellega seoses leiab Üldkohus, et Avaliku Teenistuse Kohus eiras vaidlustatud kohtuotsuse punktides 84–86 menetlusnorme ja menetluslikke piiranguid, mis tulenevad personalieeskirjade artiklitest 90 ja 91 seoses ametniku hagiga, mis puudutab kitsalt kahju hüvitamist.

86 Avaliku Teenistuse Kohus meenutas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 82 õigesti kohtupraktikat, mille kohaselt juhul, kui personalieeskirjade artiklites 90 ja 91 ette nähtud õiguskaitsevahendite süsteemis esitatud hagiga taotletakse puhtalt kahju hüvitamist selles mõttes, et hagi ei sisalda ühtegi nõuet konkreetse akti tühistamiseks, vaid selles on üksnes nõutud sellise kahju hüvitamist, mis on väidetavalt tekkinud korduvate rikkumiste ja tegemata jätmiste tõttu, mida õiguslike tagajärgede puudumise tõttu ei saa pidada isikut kahjustavateks meetmeteks, peab huvitatud isik haldusmenetluse algatamiseks tingimata esitama ametisse nimetavale asutusele väidetava kahju hüvitamise nõude, pärast mida võib nõude rahuldamata jätmise otsuse peale esitada kaebuse, kuna vastasel korral ei ole hilisem hagi vastuvõetav (vt Üldkohtu eespool viidatud otsus Saby *vs.* komisjon, punkt 31, ning 13. detsembri 2012. aasta otsus kohtuasjas T-595/11 P: A *vs.* komisjon, punktid 111 ja 118 ning seal viidatud kohtupraktika).

87 Avaliku Teenistuse Kohus meenutas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 83 samuti õigustatult väljakujunenud kohtupraktikat, mille kohaselt liidu kohtule esitatud nõuetel peab olema sama ese kui kaebuses esitatud nõuetel ning hagis esitatud vastuväited peavad tuginema samale alusele kui kaebuses, kusjuures neid vastuväiteid võib kohtumenetluses edasi arendada, esitades väiteid ja argumente, mis küll kaebuses tingimata ei sisaldu, ent on sellega tihedalt seotud (vt Euroopa Kohtu 23. aprilli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-62/01 P: Campogrande *vs.* komisjon, EKL 2002, lk I-3793, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

88 Avaliku Teenistuse Kohus arendas seda kohtupraktikat vaidlustatud kohtuotsuse punktis 84 siiski edasi, lisades, et puhtalt kahju hüvitamise valdkonnas ei määratleta mõistet „alus" viitega „vastuväidetele" eelmises punktis viidatud kohtupraktika tähenduses, vaid „hüvitisnõuetele", millele asjassepuutuv ametnik oma kahju hüvitamise nõudes on tuginenud, ning et just hüvitisnõuded määravad kindlaks ametniku taotletava hüvitamise eseme ja järelikult selle taotluse eseme, mille kohta haldusasutus peab otsuse tegema.

89 Eespool punktides 86–88 esitatud kaalutlustest järeldas Avaliku Teenistuse Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 85, et kahju hüvitamise nõuded, mille aluseks on erinevad hüvitisnõuded, on liidu kohtus vastuvõetavad vaid siis, kui varem on haldusasutusele esitatud taotlus, millel on sama ese ja mille aluseks on samad hüvitisnõuded, ning hiljem kaebus haldusasutuse otsuse peale, millega nimetatud taotlus otseselt või kaudselt lahendati.

90 Sellega seoses tuleb kõigepealt märkida, et need seisukohad ja järeldused, millele nende põhjal jõuti, lähtuvad mõistete „ese" ja „alus" segiajamisest. Konkreetsemalt ei saa vastupidi sellele, mida on leitud vaidlustatud kohtuotsuse punkti 84 eelviimases lauses, mõistet „alus" määratleda viitega „hüvitisnõuetele", millele ametnik oma kahju hüvitamise nõudes on tuginenud, kuna hüvitisnõuded määravad tegelikult kindlaks kahju hüvitamise nõude „eseme", nagu Avaliku Teenistuse Kohus kohe sama punkti 84 viimases lauses ka lisas.

91 Igal juhul ei ole need seisukohad ja järeldused kooskõlas kohtupraktikaga, millele need tuginevad, ega eelkõige põhimõtetega, mis on selle kohtupraktika aluseks.

92 Ennekõike tuleb selles kontekstis meenutada Euroopa Kohtu 26. jaanuari 1989. aasta otsusest kohtuasjas 224/87: Koutchoumoff *vs.* komisjon (EKL 1989, lk 99) tulenevat kohtupraktikat, mille kohaselt on personalieeskirjade artiklites 90 ja 91 ette nähtud õiguskaitsevahendite süsteemis esimest korda Üldkohtus esitatud kahju hüvitamise nõue vastuvõetav, kuigi eelnevas halduskaebuses üksnes paluti väidetavalt kahjustav otsus tühistada, kuna tühistamisnõudega võib kaasneda tekitatud kahju hüvitamise nõue (Üldkohtu 13. juuli 1995. aasta otsus kohtuasjas T-44/93: Saby *vs.* komisjon, EKL AT, lk I-A-175 ja II-541, punkt 28).

93 Samuti ilmneb väljakujunenud kohtupraktikast, et vaidlustatud otsuse tühistamise korral viivitusintressi nõuet ei pea selleks, et see oleks Üldkohtus vastuvõetav, olema eelnevas halduskaebuses sõnaselgelt mainitud (Üldkohtu 30. märtsi 1993. aasta otsus kohtuasjas T-4/92: Vardakas *vs.* komisjon, EKL 1993, lk II-357, punkt 50; 8. juuni 1995. aasta otsus kohtuasjas T-583/93: P *vs.* komisjon, EKL AT 1995, lk I-A-137 ja II-433, punkt 50, ning 12. novembri 2002. aasta otsus kohtuasjas T-271/01: López Cejudo *vs.* komisjon, EKL AT 2002, lk I-A-221 ja II-1109).

94 Vastupidi sellele, mida Avaliku Teenistuse Kohus leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 90, ei puuduta see kohtupraktika spetsiifiliselt kohtuasju, milles nõutakse akti tühistamist, ja ei saa järeldada, et seda ei ole võimalik kohaldada kohtuasjades, mis käsitlevad puhtalt kahju hüvitamist.

95 Nii leidis Üldkohus 8. oktoobri 1992. aasta otsuses kohtuasjas T-84/91: Meskens *vs.* parlament (EKL 1992, lk II-2335, punkt 44), mis käsitles puhtalt kahju hüvitamise nõudes esitatud hagi, et arvestades normi, mille kohaselt eelneval kaebusel ja hagil peab olema sama ese, ei saa haldusasutuse otsusega ametnikule tekitatud varalise ja mittevaralise kahju hüvitamise nõudeid, mis on esitatud

kahju hüvitamise hagis, pidada erinevateks kaebuses esitatutest, milles palutakse esiteks see otsus tühistada ja teiseks huvitatud isikule tekitatud mittevaraline kahju hüvitada. Tuleb nimelt tunnistada, et kaebuses esitatud nõudega tühistada huve kahjustav otsus võib kaasneda nõue hüvitada nii varaline kui ka mittevaraline kahju, mis selle otsusega võidi tekitada.

96 Veelgi enam, kohtuasjas, milles tehti eespool viidatud kohtuotsus Sergy *vs.* komisjon, lükkas Euroopa Kohus tagasi vastuvõetamatuse väite, mille komisjon esitas kahe erineva hüvitisnõude suhtes põhjusel, et neid ei olnud eelnevas halduskaebuses mainitud, ning märkis, et personalieeskirjade artikli 91 eesmärk on võimaldada ja soodustada ametnike või teenistujate ja haldusasutuse vahel tekkinud lahkhelide lahendamist kompromissi teel; et seevastu ei ole selle sätte eesmärk võimalikku kohtumenetlust rangelt ja lõplikult siduda, tingimusel et selles hilisemas menetlusstaadiumis esitatud nõuded ei muuda kaebuse alust ega eset; et kaebuses väitis hageja pärast oma etteheidete esitamist, et tema ametikohale hilinemisega ennistamine tekitas talle oluliselt kahju, mille „põhielemendid" ta seejärel loetles; ning et sellises olukorras võis täiendavad asjaolud, mille kohta väideti, et need põhjustas haldusasutusele etteheidetud tegevus ja et need puudutasid hagejale sellega seoses väidetavalt tekitatud kahju hüvitamist, jätta Euroopa Kohtu hinnata (vt kohtuotsuse punktid 31–36).

97 Kuigi see kohtupraktika puudutab otseses mõttes üksnes halduskaebuse ja hagi vastavuse põhimõtet, on selle aluseks olevad põhimõtted ja seega selle kohaselt lubatavad pehmendused samuti ülekantavad nõude ja kaebuse „vastavuse" põhimõttele, mis on omane puhtalt kahju hüvitamise nõudes esitatud hagidele, nagu on meenutatud eespool punktis 86.

98 Seda kohtupraktikat ja neid põhimõtteid arvesse võttes tuleb seega jõuda järeldusele, et Avaliku Teenistuse Kohus rikkus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 84–86 õigusnormi. Seetõttu tuleb apellatsioonkaebuse esimese väitega nõustuda ja vaidlustatud kohtuotsus tühistada osas, milles on nõustutud komisjoni esimese vastuvõetamatuse väitega, mille ta esitas nõude kohta hüvitada *ex haerede* mittevaraline kahju, mis tekkis Alessandro Missir Mamachi di Lusignanole enne tema surma.

99 Tühistamise tagajärgi analüüsitakse allpool punktides 104–112.

100 Kõigist eespool toodud kaalutlustest nähtub, et vaidlustatud kohtuotsus tuleb tervikuna tühistada, ilma et oleks vaja võtta seisukohta apellatsioonkaebuses esitatud muude väidete suhtes.

Esimeses kohtuastmes esitatud hagi

101 Euroopa Kohtu põhikirja I lisa artikli 13 lõikes 1 on ette nähtud, et kui apellatsioonkaebus on põhjendatud, tühistab Üldkohus Avaliku Teenistuse Kohtu otsuse ja teeb antud küsimuses ise otsuse. Üldkohus suunab asja kohtuotsuse tegemiseks tagasi Avaliku Teenistuse Kohtusse, kui Üldkohtul ei ole võimalik otsust teha.

102 Mis puudutab esiteks nõuet hüvitada isiklikult apellandile ja Alessandro Missir Mamachi di Lusignano õigusjärglastele tekitatud nii varaline kui ka mittevaraline isiklik kahju, siis oleks Avaliku Teenistuse Kohus pärast tuvastamist, et tal puudub pädevus hagi selle aspekti läbivaatamiseks, kuna see kuulub Üldkohtu pädevusse, pidanud asja vastavalt Euroopa Kohtu põhikirja I lisa artikli 8 lõikele 2 suunama Üldkohtusse.

103 Selles suhtes lubab menetlusstaadium teha asja suhtes kohtuotsuse ning hagi see aspekt tuleb suunata Üldkohtusse, et ta lahendaks selle ELTL artiklite 268 ja 340 alusel esimese astme kohtuna. Sellise hagi lahendamine ei ole nimelt Euroopa Kohtu põhikirja I lisa artikli 9 alusel asja läbi vaatava apellatsioonikohtu ülesanne.

104 Mis puudutab teiseks nõuet hüvitada *ex haerede* mittevaraline kahju, mis tekkis Alessandro Missir Mamachi di Lusignanole enne tema surma, siis oli Avaliku Teenistuse Kohtul pädevus seda lahendada, kuid ta jättis selle nõude ja halduskaebuse „vastavuse" põhimõtte alusel ekslikult vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.

105 Sellega seoses leiab Üldkohus eespool punktides 92–97 meenutatud põhimõtetest ja kohtupraktikast lähtudes, et vastupidi sellele, millisele seisukohale asuti vaidlustatud kohtuotsuses, tuleb tõdeda, et kuigi nõue hüvitada mittevaraline kahju, mis tekkis Alessandro Missir Mamachi di Lusignanole enne tema surma kui ka tema lähedastele ja mille väidetavalt põhjustas sama süüline tegevus kui see, mida apellant heitis komisjonile ette oma 25. veebruari 2008. aasta kirjas, esitati esimest korda sõnaselgelt kaebuses, ei muutnud see kõnealuses kirjas esitatud algse hüvitisnõude eset ega alust.

106 Kuigi Avaliku Teenistuse Kohus kinnitas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 88, et on „üheselt selge", et selles kirjas „taotles [apellant] vaid varalise kahju hüvitamist" ning et ta ei „tuginenud kuskil mittevaralise kahju hüvitamise nõuetele, millele Avaliku Teenistuse Kohtus viidatakse", peab Üldkohus selles kirjas sisaldunud hüvitisnõude ulatust uuesti hindama.

107 Selles kirjas palus apellant komisjoni presidendilt J. M. Barrosolt „isiklikku ja sõnaselget otsust […] topeltmõrva kõigi poliitiliste ja rahaliste tagajärgede kohta".

108 Konkreetsemalt teatas apellant kirja esimeses osas, et ta ei nõustu komisjoni teenistuste ettepanekutega, eelkõige „pärijatele mõeldud erinevate hüvitiste ja toetuste suuruse osas", pidades sellega ilmselt silmas personalieeskirjades orbudele ette nähtud toetusi. Seejärel viitas apellant kirja teises osas sõnaselgelt „hüvitisele mittevaralise kahju eest", mille Maroko kohus välja mõistis, ning rõhutas selle hüvitise ebapiisavust. Lõpuks palus apellant kirja kolmandas osas maksta „hüvitist, mis vastab tapetud ametniku vähemalt 26 aasta töötasule, arvutatuna seega 2006. aastast (mil toimus Rabati tragöödia) kuni 2032. aastani (ametniku eeldatav pensionile jäämise aasta)". Selles kontekstis rõhutas ta veel, et see hüvitis, mida komisjon peab maksma neljale alaealisele lapsele, on „loomulikult eraldiseisev ja täiendav" selle suhtes, mida on nimetatud sama kirja teises osas, ehk hüvitise suhtes mittevaralise kahju eest.

109 Arvestades apellandi 25. veebruari 2008. aasta kirja sõnastust tuleb vastupidi sellele, mida on märgitud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 88, seega tõdeda, et kirjas sisalduvas hüvitisnõudes ei piirdunud apellant varalise kahju eest hüvitise nõudmisega, vaid viitas selgelt ka mittevaralisele kahjule.

110 Pealegi, paludes institutsioonil võtta seisukoht topeltmõrva „kõigi poliitiliste ja rahaliste tagajärgede kohta", palus apellant sisuliselt täielikult hüvitada kahju, mis tekkis komisjoni süülise tegevuse tõttu, mis tõi kaasa Alessandro Missir Mamachi di Lusignano surma. Asjaolu, et ta alguses ei kirjeldanud üldist kahju üksikasjalikult vastavalt spetsiifilistele õiguslikele kategooriatele, mis ei olnud talle kindlasti tuttavad – nagu varaline, moraalne või eksistentsiaalne kahju, *ex haerede* või *iure proprio* kahju –, ei olnud määrava tähtsusega kohtueelse haldusmenetluse varajases staadiumis, kus advokaadi osalemine ei ole kohustuslik ja kus ametisse nimetav asutus peab ennekõike püüdma soodustada lahkhelide lahendamist kompromissi teel, eriti nii traagilistel asjaoludel nagu käesolevas asjas. Igal juhul tuleb tõdeda sarnaselt sellega, mida leidis Euroopa Kohus oma eespool viidatud kohtuotsuses Sergy *vs.* komisjon, et apellant loetles oma 25. veebruari 2008. aasta kirja esimeses, teises ja kolmandas osas selle kahju „põhielemendid", mille hüvitamist ta nõudis.

111 Lisaks kirjeldas apellant nõuetekohaselt oma 10. septembri 2008. aasta kaebuses väidetava kahju erinevaid elemente üksikasjalikult ning muu hulgas nõudis sõnaselgelt, et hüvitataks *ex haerede* mittevaraline kahju, mis tekkis Alessandro Missir Mamachi di Lusignanole enne tema surma.

112 Järelikult tuleb tagasi lükata komisjoni esimene vastuvõetamatuse väide, mille ta esitas nõude kohta hüvitada *ex haerede* mittevaraline kahju, mis tekkis Alessandro Missir Mamachi di Lusignanole enne tema surma.

113 Mis puudutab ülejäänud vastuvõetamatuse väiteid, mis komisjon samuti selle nõude kohta on esitanud (vt vaidlustatud kohtuotsuse punkt 91), siis ei luba menetlusstaadium asja suhtes kohtuotsust teha.

114 Neil asjaoludel tuleks hagi see aspekt tavaliselt suunata Avaliku Teenistuse Kohtusse tagasi uueks arutamiseks.

115 Samas tuleb siiski lisada, et kui selline suunamine toimuks, peaks Avaliku Teenistuse Kohus kohe tuvastama, et tema ja Üldkohtu menetluses on sama esemega kohtuasjad ehk Üldkohtu menetluses on käesolev kohtuasi ja paralleelne kohtuasi T-494/11. Vastavalt Euroopa Kohtu põhikirja I lisa artikli 8 lõike 3 teisele lõigule oleks Avaliku Teenistuse Kohus seega kohustatud oma pädevusest loobuma, et nende asjade suhtes saaks otsuse teha Üldkohus (vt ka eespool punkt 75).

116 Niisugune suunamine näib seega olevat mõttetu, kuna Avaliku Teenistuse Kohtul ei ole muud valikut kui suunata kohtuasi omakorda Üldkohtusse. Järelikult tooks Euroopa Kohtu põhikirja I lisa artikli 13 lõike 1 ülemäära kitsalt kohaldamine kaasa üksnes menetluse asjatu pikenemise (vt selle kohta analoogia alusel eespool punktis 72 viidatud Euroopa Kohtu praktika).

117 Neil asjaoludel tuleb ka hagi see aspekt suunata Üldkohtusse, et ta lahendaks selle ELTL artiklite 268 ja 340 alusel esimese astme kohtuna.

118 Kõigest eespool esitatust järeldub, et kohtuasi F-50/09 tuleb tervikuna suunata Üldkohtusse.

Kohtukulud

119 Kuna kohtuasi suunatakse Üldkohtusse, tehakse otsuse kohtukulude kandmise kohta edaspidi.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (apellatsioonikoda)

otsustab:

1. **Tühistada Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu (esimene koda) 12. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas F-50/09: Missir Mamachi di Lusignano *vs.* komisjon**.

2. **Suunata kohtuasi F-50/09 Üldkohtusse, et ta lahendaks selle ELTL artiklite 268 ja 340 alusel esimese astme kohtuna.**

3. **Otsustada kohtukulude kandmine edaspidi.**

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 10. juulil 2014 Luxembourgis.

Allkirjad